

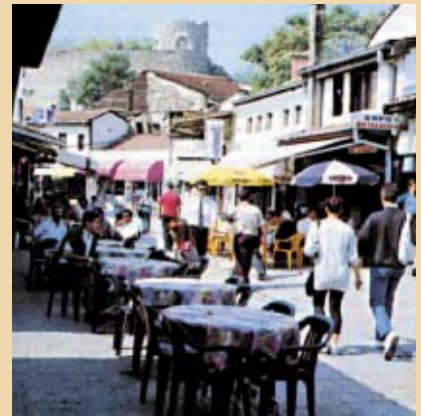

SPOMENI CI

ЗЛАТНО ДОБА НА ЗАБАВА

Градскиот живот во метрополата е исклучително преплавен со кафулиња, така што ни се чини дека без нив секојдневието би ни било невозможно. Денешните кафулиња, на еден (пост)модерен начин, синтетизираат во себе сè - од меана до кафеана, од бистро до ресторан, од бар до кафе-бар.

Во етимологијата на зборот кафеана сепак се наоѓа тоа познато кафе. Кафето било откриено како напиток. Затоа, воопшто не е чудно што првите кафеани, просториите во коишто се служело кафето се наоѓале на континентот Африка, поточно на Блискиот Исток и во арапските земји. Сепак, кафеаната има и свои многу подалечни предци, тоа се гостилниците кои се наоѓале на патиштата или во градовите уште во текот на средниот век.

Прокопиј, летописецот на царот Јустинијан, основачот на славниот град Јустинијана Прима (535 година од нашата ера), за кого се претпоставува дека е коренот на денешно Скопје, во својот опис за него воодушевно зборува за прекрасните зданија кои тука се наоѓале. Плоштади, бањи, пазари, но и гостилници. Во набројувањето на убавините Прокопиј ги спомнал и гостилниците, чиј пријатен амбиент ги привлекувал посетителите.

За време на турското владеење, но и во целото Османлиско царство, во Скопје имало гостилници кои се карактеризирале со специфична атмосфера. На пример, познато е дека во гостилниците

во Истанбул, покрај тоа што се служеле пијалаци, во нив секогаш имало и раскажувач - забавувач, кој со успевал да привлече значителен број публика. Тој бил нарекуван "медда" или "меддах", што во превод значело забавувач, артист, иако според некои толкувања овој збор имал и пошироко значење - "освојувач". Која била улогата на "меддахот" во меаната? Тој седел на повисоко место и имал функција на еден вид наратор, раскажувач на актуелните случувања од животот, настаните од политиката, трговијата, војувањето. Според записите, овој забавувач умеел духовито и вешто да раскажува, а публиката нетрпеливо ги очекувала негови-

те настапи. Во паузите, "меддахот" се движел меѓу присутните и од нив собирал пари, како награда за трудот.

Не е исклучено дека и во Скопје имало вакви меани и медда раскажувачи. Иако се спомнува во друг контекст, но

постепено биле заменети со посовремени угостителски објекти, хотели и ресторани, како дел од хотелската услуга. Првите хотели во градов биле изградени токму во тој период. Според записите, на почетокот за тоа се користеле

во градот особено бил популарен Меддах баба, кој имал свое теке и џамија, а тие постоеле до пред скопскиот земјотрес. Всушност, Скопје било богато со ваков тип објекти - анови, карван - сараи. Карван - сараите се користеле за во нив да се сместат добитокот и трговците. Исто така, тука биле лоцирани и познатите меани и гостилници. Подоцна, особено во XIX век, имало многу анови и ахчилници, од кои потекнуваат денешните современи кафеани и ресторани.

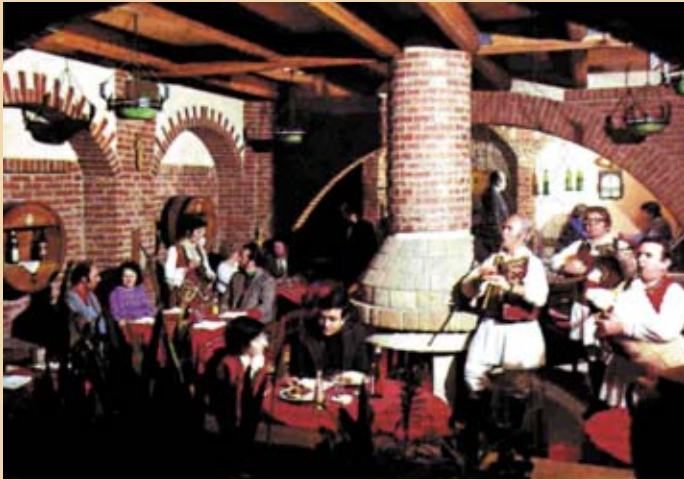
Во Скопје ановите опстанале сè до крајот на XIX и почетокот на XX век, кога

старите објекти, претежно преадаптирани анови, а подоцна биле изградени посебни објекти за таа намена. Тој "хотелски" и модерен кафеански дух во Скопје се почувствувал со градењето на железницата и на пругата Солун - Скопје, која во сообраќај била пуштена 1873 година. Познати се хотелите "Турати" и "Европа", подоцна "Балкан", "Лондон", "Москва", "Бристол" или рестораните - пивници, "Зрински", "Палас", кафеаната "Идадија" и други.

Од секогаш Скопје имало богат кафеански и боемски живот. Од времето по Втората светска војна познати се кафеаните и рестораните:

ТА И УГОСТИТЕЛСТВОТО

"Москва", "Македонија", "Опатија", "Крушево", "Зора", "Јадран", "Пелистер", "Метропол", "Шар", "Меркез"...

На почетокот на осумдесеттите години од минатиот век како да почна "треската" за отворање "кафичи". Скопје доживеа нов тренд, забавата и излегувањето, особено на младите, се пресели токму во овие затворени простори. Својот незапаметен и по сè изгледа неповторлив "бум" тогаш го доживеа и Старата скопска чаршија, во која речиси секојдневно се бараше

слободен простор за нови "кафичи".

Во тоа време, барем оние кои се занимаваа со пишување, книжевност, публицистика и новинарство, се очигледа со актуелен проблем. Како поимот "кафич" да се преведе на македонски јазик, затоа што тој сè повеќе се употребуваше, а не можеше да се дозволи да остане ваков при јавната употреба и комуникација. Група новинари од тогашната Телевизија Скопје, подоцна и од печатените медиуми, побараа помош поз-

натиот лингвист кој се занимаваше со аспектите на современиот јазик ("Јазикот наш денешен") - Благоја Корубин.

Тој многу мудро предложи зборот "кафич" да се замени со "кафе" или "кафуле". Првиот избор беше "кафе", но подоцна тоа се промени затоа што името се поистоветуваше со кафето како напиток, па почна сè повеќе да се прифаќа името "кафуле". Примената на овој збор прво почна во емисиите од културата или во оние емисии кои беа посветени на кафулето како современ урбан феномен. Една од првите такви емисии е снимена во популарното кафуле "511", во зградата на Факултетот за музички уметности.

Но, треба да се каже дека поимот "кафе" или "кафе-шантан" се употребувал во Скопје на почетокот на XX век и подоцна. Во "кафе-шантаните" како специфичен вид меани, се зачнати и првите театарски претстави во градот. Освен тоа, на левата страна на брегот на Вардар, се наоѓало и познатото "Ада - кафе", еден вид "кафе-шантан". Во негова

близина, подоцна во 1906 година бил подигнат првиот Турски театар, а во 1927 година на тоа место е отворен Стариот скопски народен театар.

Како што може да се забележи - со тријадата кафе, кафуле, кафеана, се поврзува богатата историја и културна традиција на нашиот град.

Денес навистина живееме во златното време на забавата и угостителството, на кафеаните и кафулињата. А во сè тоа има еден парадокс - колку живееме посиромашно и колку што повеќе ни се намалува стандардот, ваквите објекти стануваат сè побројни. Сигурно тука влијаат општествените и социјалните моменти, кога "забавата" почнува да претставува вид излез од многубројните проблеми со кои се соочува современиот човек. Новогодишни и Божикни празници, почнува жедта за забава и купување подароци. Среќна Нова 2005 година, среќни Божикни празници!

МАРИЛИ

БИЗНИС КАТАЛОГ

WWW.MARILI.COM.MK 389/2 3128-155